

การ์ตูนนิทานเวตาลในฐานะสื่อการสอนคุณธรรม จริยธรรม

The Cartoon Tale of Vetala: A Teaching Tool for promoting Integrity and Morality

ชญาทวี เเงารังษี (Chayatee Ngaorangsi)^{1*}

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณธรรมจริยธรรมในหนังสือการ์ตูนนิทานเวตาลของสำนักพิมพ์อมรินทร์คอมมิกส์ตามแนวคิดในการพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ได้แก่ 1) มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามระเบียบ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) ความเมตตากรุณา และ 4) ประหยัด โดยพบว่าการ์ตูนนิทานเวตาลที่นำเสนอจากวรรณคดีมาสร้างสรรค์มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติผ่านพฤติกรรมของตัวละคร การ์ตูนนิทานเวตาลจึงมีบทบาทสำคัญที่ผู้สอนจะนำไปใช้เป็นสื่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ตัวละครหรือตัวแบบให้แก่ผู้อ่านโดยเฉพาะเยาวชน

คำสำคัญ: คุณธรรมจริยธรรม สื่อการสอน การ์ตูนนิทานเวตาล

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University.

* Corresponding author: chayatee.p@gmail.com

Abstract

The main purpose of this article is to study integrity and morality embedded in the cartoon tales of Vetala published by Amarin Comics Press in accordance with the notion intended in National Education Act of B.E.2542 to develop the basic education standard expecting Thai students to possess integrity, morality, and core values, namely 1) discipline, responsibility, and stipulated regulation compliance; 2) probity; 3) empathy and leniency; and 4) frugality. In the cartoon tales of Vetala, there appear integrity and morality in its content which are displayed through characters' behaviors; hence, it can be prominently considered a pivotal teaching tool that teachers can employ with their students to cultivate integrity and morality.

Keywords: integrity and morality, teaching tool, the cartoon tales of Vetala

บทนำ

ปัญหาของสังคมในปัจจุบันตามที่ปรากฏในสื่อมวลชนต่างๆ นับตั้งแต่ปัญหาในครอบครัวจนถึงปัญหาในสังคมโลก สะท้อนให้เห็นถึงความย่อหย่อนในด้านคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ เช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาท ยาเสพติด การทุจริต การก่ออาชญากรรม เป็นต้น สาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุคคลขาดคุณธรรมจริยธรรม คือ ความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาประเทศในเชิงเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกับการพัฒนามนุษย์ทางด้านจิตใจและคุณธรรมจริยธรรม ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2540-2541: 53) กล่าวว่า “ผลของความเจริญทางด้านวัตถุที่ขาดการพัฒนาทางจิตใจ เป็นที่มาของปัญหาสังคมที่ดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ”

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในฐานะกำลังสำคัญของชาติจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ทั้งยังสร้างสันติสุขในสังคมได้ การพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นบทบาทสำคัญของครูในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน และเลือกสรรสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพและความสนใจของผู้เรียน

หนังสือการ์ตูนนับเป็นสื่อหนึ่งที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจ ทั้งยังมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของผู้เรียนและผู้อ่าน โดยเฉพาะความสำคัญของหนังสือการ์ตูนกับบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน ดังที่ อารยา เกษมณี (2554: 50-51) กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อที่มีต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนโดยสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู ความบกพร่องทางจิต มีผลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน รวมทั้งสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ หนังสืออ่านเล่น ภาพยนตร์ ก็เป็นสาเหตุหนึ่งด้วย

การเลือกสื่อหรือสร้างสรรค์สื่อที่มีผลต่อการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนและผู้อ่านโดยเฉพาะที่เป็นเด็กและเยาวชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องด้วยสื่อเหล่านี้มีบทบาทในฐานะเป็นสื่อการสอนคุณธรรมจริยธรรม ในบทความนี้ผู้เขียนจะได้แสดงให้เห็นถึงการนำสื่อประเภทหนังสือการ์ตูนมาใช้เป็น**ตัวแบบ** หรือเป็นแบบอย่างในการสอดแทรกความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนและผู้อ่านโดยเฉพาะที่เป็นเด็กและเยาวชน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาหนังสือการ์ตูนนิทานเวตาล ของสำนักพิมพ์อมรินทร์คอมมิกส์ จำนวน 5 เล่ม ได้แก่ นิทานเวตาล เล่ม 1 นิทานเวตาล เล่ม 2 นิทานเวตาล เล่ม 3 นิทานเวตาล เล่ม 4 และนิทานเวตาล เล่ม 5 ในฐานะสื่อการสอนคุณธรรมจริยธรรม

ในบทความนี้ผู้เขียนจะแบ่งประเด็นในการศึกษาไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. หนังสือการ์ตูนในฐานะสื่อการสอนคุณธรรมจริยธรรม
2. คุณธรรมจริยธรรมในการ์ตูนนิทานเวตาล
3. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน

1. หนังสือการ์ตูนในฐานะสื่อการสอนคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 263) สิ่งที่ถูกคล้อยมาว่าดีงาม ซึ่งแต่ละสังคมอาจมีความคิดเรื่องความดีที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ศาสนา และการศึกษาของคนในสังคมนั้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2544: 116) ส่วน**จริยธรรม** พระพรหมคุณาภรณ์ (2551: 57) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า “ธรรมคือความประพฤติ”, “ธรรมคือการดำเนินชีวิต”, หลักความประพฤติ, หลักการดำเนินชีวิต; 1. ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม หรือกฎศีลธรรม (ความหมายตามบัญญัติสมัยปัจจุบันซึ่งกำหนดให้จริยธรรมเป็นคำแปลสำหรับคำภาษาอังกฤษว่า *Ethics*) 2. จริยะ (หรือจริยธรรม) อันประเสริฐ เรียกว่า พรหมจริยะ (พรหมจริยธรรม หรือ พรหมจรรย์) แปลว่า “ความประพฤติอันประเสริฐ” หรือการดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ” นอกจากนี้จริยธรรมยังหมายถึง ระบบการทำความดีและละเว้นความชั่ว (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2544: 115)

ทิศนา แคมมณี (2541: 53-54) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรมไว้ โดยสรุปว่า คุณธรรม หมายถึง สภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไปในทางที่ถูกต้องดีงาม จริยธรรม หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมที่สะท้อนคุณธรรมภายในจิตใจให้เป็นรูปธรรม

ดังกล่าวมานี้สรุปความหมายของคุณธรรมจริยธรรม ว่าหมายถึง สภาพความดีของบุคคลทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมตามที่ตั้งคมนั้นๆ ยอมรับ โดยมีปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมและศาสนาเป็นบรรทัดฐาน

ส่วนความหมายของการตูน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้อธิบายความหมายไว้ว่า หมายถึง “ภาพล้อ, ภาพตลก บางทีเขียนเป็นภาพบุคคล บางทีเขียนเป็นภาพแสดงเหตุการณ์ที่ผู้เขียนตั้งใจล้อเลียนจะทำให้ดูรู้ลึกลับขบขัน หนังสือเล่าเรื่องด้วยภาพเขียน ซึ่งแบ่งหน้ากระดาษเป็นช่องๆ มีคำบรรยายสั้นๆ อ่านง่าย เนื้อเรื่องมักเป็นนิทานหรือนวนิยาย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 118) การตูนจึงเป็นสื่อประเภทหนึ่ง ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเล่าเรื่องโดยมุ่งให้เกิดความสนุกสนานแก่ผู้อ่าน

การตูนเป็นสื่อที่นำเสนอเนื้อหาหรือเรื่องราวต่างๆ ให้มีความสนุกสนานและมีความน่าสนใจ จึงพบว่ามีมีการนำการตูนมาใช้เป็นสื่อในการนำเสนอเนื้อหาและบทเรียนให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น ดังที่ ชม ภูมิภาค (2524: 143-144) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการตูนในการเรียนการสอนไว้ว่า “การตูนเรื่องเหมาะสำหรับทำเป็นหนังสืออ่านสำหรับเด็ก หนังสือประกอบหลักสูตรในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เพราะการตูนนั้นดูง่าย เข้าใจง่าย และเรียกร้องความสนใจของนักเรียนได้ดีกว่าหนังสือที่มีแต่ข้อความและตัวอักษรแต่เพียงอย่างเดียว ผู้เขียนสามารถสอดแทรกความรู้ ความคิด และคุณธรรมต่างๆ ที่ต้องการปลูกฝังให้อยู่ในตัวนักเรียนไว้ในภาพ หรือหนังสือการตูนนี้ได้อย่างดี”

เนื่องด้วยการตูนอ่านง่าย เข้าใจง่าย และสามารถเรียกร้องความสนใจของผู้เรียนได้ดีกว่าหนังสือเรียนทั่วไป ครูผู้สอนแต่ละรายวิชา ทั้งวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ ภาษาไทย ตลอดจนวิชาพุทธศาสนา จึงนำหนังสือการตูนมาใช้เป็นสื่อการสอนอย่างกว้างขวาง ดังเช่น นิพนธ์ ศิริสานต์ (2530) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนจริยธรรมโดยใช้หนังสือการตูนสอนจริยธรรมแบบเบญจขันธ์กับการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสือการตูนมีทัศนคติเชิงจริยธรรมและเหตุผลทางจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้การสอนปกติ

กุสาวดี นาคฤทธิ์ (2555) ศึกษาผลสัมฤทธิ์และเจตคติทางการเรียนเรื่อง สารและการจำแนกสาร ที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนประกอบการตูนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนที่เรียนจากชุดการเรียนการสอนประกอบการตูน เรื่องสารและการจำแนกสาร มีผลสัมฤทธิ์และเจตคติทางการเรียนวิทยาศาสตร์สูงขึ้น

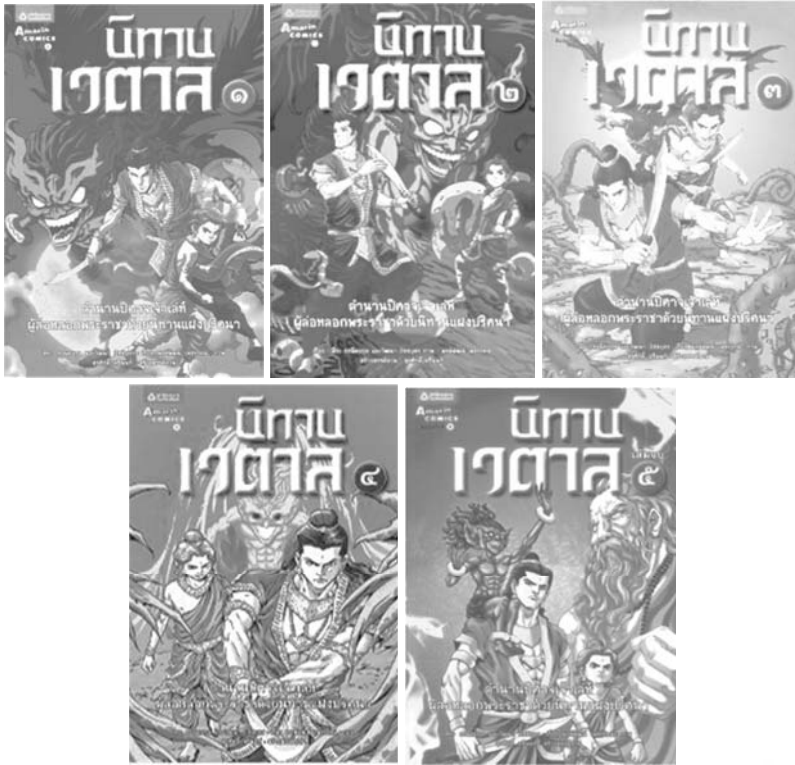
นอกจากนี้ วิชาวิธีปฏิบัติ รักษาพัชรวงศ์ (2559) ได้นำการตุ๋นมาใช้ในบทเรียนออนไลน์ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการฟัง-การพูด และความสนใจในการเรียน ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีธรรมชาติด้วย บทเรียนออนไลน์ที่ใช้การตุ๋นเป็นหลัก และนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยการสอนแบบเดิม จากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทฤษฎีธรรมชาติด้วยบทเรียนออนไลน์ ที่มีตัวการ์ตูนเป็นหลัก มีความสามารถด้านการฟัง-การพูดภาษาอังกฤษ รวมถึงมีความสนใจ ในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า หนังสือการ์ตูนมีผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ เจตคติ และทัศนคติทางการเรียนของผู้เรียน จากความสำคัญนี้การนำหนังสือการ์ตูนมาใช้เป็นสื่อ การสอนคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนย่อมส่งผลให้มีการพัฒนาไปในแนวทางที่ดี

2. คุณธรรมจริยธรรมในการ์ตูนนิทานเวตาล

นิทานเวตาลเป็นวรรณคดีที่รู้จักแพร่หลายในสังคมไทย มีคุณค่าในฐานะเป็น หนังสือดี 100 เล่มที่คนไทยควรอ่าน และเป็นวรรณคดีเรื่องหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการนำ เนื้อหาไปไว้ในหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ปัจจุบันสำนักพิมพ์ต่างๆ ได้นำเนื้อหาจากวรรณคดีมาสร้างสรรค์ในรูปแบบหนังสือ การ์ตูน เพื่อดึงดูดใจผู้อ่านโดยเฉพาะผู้อ่านที่เป็นเยาวชนให้มาศึกษาและรับรู้เรื่องราว ตลอดจนแนวคิดและคติจากวรรณคดี เช่น การนำนิทานเวตาลมาสร้างสรรค์ในรูปแบบ หนังสือการ์ตูนเป็นการ์ตูนนิทานเวตาล ของสำนักพิมพ์อมรินทร์คอมมิกส์ เป็นต้น

ภาพที่ 1 → ปกหนังสือการ์ตูนนิทานเวตาล เล่ม 1 ถึงเล่ม 5

การ์ตูนนิทานเวตาลเป็นวรรณคดีการ์ตูนที่มีคุณค่าในการให้ความรู้ และคติธรรม สอนใจแก่ผู้อ่าน ดังที่ปรากฏในคำนำของหนังสือการ์ตูนนิทานเวตาลว่า “นิทานเวตาล นำเสนอนิทานย่อยๆ 25 เรื่อง ซึ่งแต่ละเรื่องนอกจากอ่านสนุกและทิ้งปริศนาไว้ให้ขบคิด แล้ว ยังให้ข้อคิดและคติเตือนใจต่างๆ เช่น ความซื่อสัตย์ การมีสติยั้งคิด การรู้จักหน้าที่ของตน ฯลฯ ซึ่งน่าจะนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้” (พระ ธรณียกุล และ วัฒนา ปัชบุตร, 2557: คำนำ)

ข้อคิดคติเตือนใจในการตุนินทานเวตาลจึงสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับแก้ไข เพิ่มเติมครั้งที่ 2) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: 11) กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย ในมาตรฐานที่ 1 ด้านผู้เรียน ซึ่งกล่าวถึง คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ว่ามี 4 ตัวบ่งชี้ คือ 1) มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตนตามระเบียบ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) ความเมตตากรุณา 4) ประหยัด จากความสัมพันธ์ดังกล่าวผู้สอนจึงสามารถนำการตุนินทานเวตาลที่ให้ทั้งความบันเทิงและข้อคุณธรรมต่างๆ ผ่านพฤติกรรมของตัวละครแก่ผู้อ่าน มาเป็นสื่อการสอนคุณธรรมจริยธรรม ทั้งในฐานะสื่อการสอนในห้องเรียนหรือสื่อการสอนนอกห้องเรียนโดยผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองได้

คุณธรรมจริยธรรมที่แสดงผ่านพฤติกรรมของตัวละครต่างๆ ในการตุนินทานเวตาลของสำนักพิมพ์อมรินทร์คอมมิกส์ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังกล่าวข้างต้น มีรายละเอียดดังนี้

2.1 มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตนตามระเบียบ นิทานเวตาลแสดงให้เห็นถึงความอดทนของ**พระเจ้าตรีวิกรมเสน**ที่กลับไปจับตัวเวตาลที่ดันไอกครั้งแล้วครั้งเล่า หลังจากที่พระองค์ตรัสตอบคำถาม แต่ในที่สุตพระเจ้าตรีวิกรมเสนก็จับเวตาลได้เพราะไม่ตรัสสิ่งใดหลังฟังนิทานเรื่องสุดท้าย พฤติกรรมของพระเจ้าตรีวิกรมเสนจึงเป็นตัวแทนของผู้มีวินัย และความรับผิดชอบต่ออย่างชัดเจน

นิทานเรื่องที่ 4 กล่าวถึง**วีรवर** องค์รักษ์ของ**พระราชาศูทรกะ**ที่มีความจงรักภักดีคอยทำหน้าที่ปกป้องดูแลพระราชินีไม่ได้รับภัยอันตราย เมื่อวีรवरทราบว่พระราชาศูทรกะจะต้องสิ้นพระชนม์ วีรवरจึงหาวิธีช่วยชีวิตพระราชินี แม้ว่าจะต้องใช้ชีวิตของบุตรชายเป็นเครื่องสังเวยพระแม่ทุรคาก็ยอม พฤติกรรมดังกล่าวของตัวละครแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตนตามระเบียบหน้าที่อย่างเคร่งครัด ดังภาพเหตุการณ์ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 → วีรกรรมอันมหัศจรรย์ของบุตรชายเพื่อให้พระราชาครูทรงมีพระชนม์ชีพต่อไป (นิทานเวตาล เล่ม 1, 2557: 140)

หลังจากที่พระราชาทราบว่าวีรกรรมมีความจงรักภักดีต่อพระองค์ ยอมสละชีวิตครอบครัว เพื่อให้พระองค์มีพระชนม์ต่อไป พระราชาจึงยกดินแดนครึ่งหนึ่งให้วีรกรรมปกครอง ดังนั้น วีรกรรมจึงถือเป็นแบบอย่างของลูกน้องที่ดีที่มีความจงรักภักดีต่อเจ้านาย ชีวิตจึงได้พบความสุขและความเจริญรุ่งเรือง

นอกจากนี้ในนิทานเรื่องที่ 16 นำเสนอผลจากพฤติกรรมของเสนาอำมาตย์และประชาชนที่ขาดวินัยและความรับผิดชอบในการประกอบอาชีพ หวังแต่จะขอพรจากต้นกล้วยพฤษ์ ทำให้เจ้าชายชิมูตวาทนตัดสินใจเชิญต้นกล้วยพฤษ์กลับสวรรค์ เพราะทรงเห็นถึงความหายนะที่จะเกิดขึ้นจากพฤติกรรมของชาวเมือง ดังบทสนทนาของเจ้าชายชิมูตวาทนที่ว่า “เสด็จพ่อ ผู้คนล้วนแสวงหาความสุขจากต้นกล้วยพฤษ์โดยไม่ได้นึกว่าสักวันทั้งตัวเองและทรัพย์จะต้องเสื่อมสูญ ทุกคนต่างไม่เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น คิดแต่จะฉกฉวยเอามา ขัดกับหลักธรรมที่ควรประพฤติอย่างยิ่ง เช่นนั้นหากลูกจะขอทำเพื่อเหล่าเพื่อนร่วมโลก พระองค์จะอนุญาตหรือไม่” (นิทานเวตาล เล่ม 4, 2558: 16)

2.2 ชื่อสัตย์สุจริต คือ การประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง และไม่หลอกลวง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 402) ในนิทานเรื่องที่ 10 กล่าวถึงนางมัทนเสนาที่เป็นคนชื่อสัตย์และรักษาคำพูด จะถูก**ธรรมทัตต์**ขึ้นใจก่อนวันแต่งงาน นางมัทนเสนาดำรงขอเข้าพิธีแต่งงานก่อนจากนั้นจะมาให้ความสุขกับธรรมทัตต์ หลังแต่งงานจึงเล่าเรื่องของธรรมทัตต์ให้สามีฟัง สามียอมให้นางมัทนเสนาไปตามสัญญาโดยไม่ได้โกรธเคือง ระหว่างทางนางมัทนเสนาพบโจรป่าและจะถูกขึ้นใจ นางจึงเล่าเรื่องทั้งหมดให้โจรฟังและให้สัญญาว่าจะกลับมาหาโจรหลังจากที่ไปหาธรรมทัตต์ ธรรมทัตต์เห็นว่านางเป็นคนชื่อสัตย์อีกทั้งมีสามีแล้วจึงไม่ทำอะไรและปล่อยนางกลับ นางมัทนเสนาจึงกลับไปหาโจร เมื่อโจรป่าเห็นว่านางมีความชื่อสัตย์และรักษาคำพูดที่ให้กับตนเองไว้ โจรป่าจึงปล่อยนางไปในที่สุด ดังบทสนทนาต่อไปนี้

โจรป่า: เจ้าจะบ้าเหรอ!! กลับมาทำไมกัน ทำไมไม่หนีไปละ
นางมัทนเสนา: ไม่ได้หรอก ข้าสัญญากับท่านไว้แล้วนี่
โจรป่า: พุธโธเอ๋ย เจ้าช่างเป็นคนชื่อสัตย์เสียจริง ข้าจะย่ำยีสตรี
 ที่จิตใจบริสุทธิ์เช่นนี้ได้ยังงั้นเล่า

(นิทานเวตาล เล่ม 2, 2557: 169)

นิทานเรื่องนี้จึงแสดงให้เห็นว่าการมีความซื่อสัตย์ทำให้ชีวิตพบความสุข ดังพฤติกรรมของนางมัทนเสนาที่มีความซื่อสัตย์และรักษาคำพูด ทำให้นางรอดพ้นอันตรายจากธรรมธัตต์และโจรป่า และยังรักษาความบริสุทธิ์กลับมาหาสามีของนางได้

นิทานอีกเรื่องหนึ่งที่ปรากฏคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ คือ นิทานเรื่องที่ 17 ที่กล่าวถึง**พระเจ้ายโสธร** พระราชาหนุ่มโสดที่เป็นที่หมายปองของหญิงในพระนคร รวมไปถึงบุตรสาวของเศรษฐีชื่อ **นางอนุมาทินี** ผู้มีรูปโฉมงดงาม พระเจ้ายโสธรปฏิเสธที่จะรับนางเป็นพระชายาตั้งแต่ยังไม่พบหน้า และยกนางให้แก่**พลธร** ทหารคนสนิทที่แอบหลงรักนาง ต่อมาเมื่อพระเจ้ายโสธรได้พบนางอนุมาทินีก็ตกหลุมรัก พลธรทนเห็นพระราชาเศร้าพระทัยไม่ได้จึงยอมยกนางคืนให้ แต่พระราชาตอบว่า “ข้าทำเช่นนั้นไม่ได้ **หรือกพลธรผู้โชคดี ข้ามีความสุขที่ได้พบผู้รักดีเช่นเจ้า**” (นิทานเวตาล เล่ม 4, 2558: 67) และตรอมพระทัยจนสิ้นพระชนม์ในที่สุด

การกระทำของพระเจ้ายโสธรแสดงให้เห็นว่า พระองค์เป็นพระราชาที่มีความซื่อสัตย์ แม้จะเป็นพระราชาที่มีอำนาจ สามารถได้ทุกอย่างตามที่ปรารถนา แต่พระองค์ก็ไม่แย่งภรรยาของผู้อื่นมาเป็นของตน

2.3 ความเมตตากรุณา พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 อธิบายว่า เมตตา หมายถึง ความรักและเอ็นดู, ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นได้สุข (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 918) ส่วนกรุณา หมายถึง ความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 70) ความเมตตากรุณาจึงหมายถึง ความปรารถนาที่ต้องการจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์และพบความสุข

การดูนิทานเวตาลปรากฏคุณธรรมจริยธรรมเรื่องความเมตตากรุณา เช่น นิทานเรื่องที่ 20 กล่าวถึง**พระราชาจันทราวโลก**ได้ฟังธรรมจาก**มหาฤๅษีกัณณะ**ว่าสัตว์โลกทั้งหลายล้วนรักชีวิตและขอให้พระองค์ทรงงดเว้นการฆ่าสัตว์ ดังนี้

- มหาฤๅษีกัณณะ: ราชาจันทรารวโลกเอ๋ย ท่านรู้รึไม่ว่าสัตว์โลกทั้งหลายล้วนรักชีวิต เหตุใดท่านถึงฆ่าสัตว์เหล่านั้นเพียงเพื่อการเล่นสนุกเล่า ในเมื่ออาวุธของนักรบย่อมมีไว้เพื่อป้องกันผู้อื่นแะ แต่ท่านกลับหันสิ่งที่ทำลายชีวิตนั้นมาสู่สัตว์ผู้มีอิสระที่อยู่คู่โลกใบนี้
- พระราชาจันทรารวโลก: ข้าแต่พระคุณเจ้าท่านกล่าวไว้ถูกต้อง ข้าหลงไปกับความสนุกโดยสังเวยชีวิตไปมากมาย บัดนี้ข้าจันทรารวโลกราชาแห่งจิตรกฎขอสัญญาว่าข้าจะเลิกล่าสัตว์ เลิกสร้างบาปกรรมเพื่อสัตว์ทั้งหลายมีความสุขไม่ต้องหวาดกลัวอีกต่อไป

(นิทานเวตาล เล่ม 4, 2558: 138-139)

เมื่อพระราชชาติได้ฟังธรรมก็ตั้งใจจะเลิกล่าสัตว์ มหาฤๅษีกัณณะจึงให้พรตามที่พระองค์ปรารถนา พระราชชาติจึงขอ **นางอินทิวรประภา** ธิดาของมหาฤๅษีกัณณะเป็นมเหสี พฤติกรรมของพระราชาจันทรารวโลกจึงแสดงให้เห็นถึงความเมตตากรุณาที่มีต่อผู้อื่นทำให้เกิดความสุขในชีวิต

2.4 ประหยัด หมายถึง ยับยั้ง, ระมัดระวัง, เช่น ประหยัดปากประหยัดคำ; ใช้จ่ายแต่พอสมควรแก่ฐานะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 713) คุณธรรมจริยธรรมเรื่องความซื่อสัตย์ปรากฏในการ์ตูนนิทานเวตาล ตัวอย่างเช่น นิทานเรื่องที่ 18 นำเสนอภาพของ **จันทรสวามิน** ชายหนุ่มเสเพล ที่ใช้จ่ายเงินกับการพนันจนหมดตัว ชีวิตจึงต้องพบกับความทุกข์และได้รับอันตรายจากการเล่นพนัน ดังภาพตัวอย่าง

ภาพที่ 3 → จันทรสวามินติดการพนัน ชีวิตจึงได้รับความทุกข์
(นิทานเวตาล เล่ม 4, 2558: 76-79)

พฤติกรรมดังกล่าวของตัวละครจึงเป็นตัวแทนที่ทำให้ผู้อ่านเห็นถึงโทษของการพนันและการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย อันนำมาซึ่งความทุกข์และความขัดสน

3. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียน

ในปัจจุบันนักวิชาการทางการศึกษาให้ความสนใจในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยให้ผู้สอนจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและส่งเสริมการพัฒนาดังกล่าว เช่น สิริวรรณ ศรีพหล (2551: 88-105) ได้นำเสนอการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนไว้โดยสรุปว่า การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมนั้นครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้หลายรูปแบบ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนโดยปรับพฤติกรรม กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการทำความกระจ่างในค่านิยม และกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้แนวพุทธวิธี

กิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวล้วนมีส่วนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เช่น กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการปรับพฤติกรรม ที่มุ่งเน้นการปรับพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมตามที่สังคมยอมรับ โดยการใช้ตัวแบบในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน เป็นต้น

“การใช้ตัวแบบ เป็นกระบวนการที่เสนอตัวแบบเพื่อให้บุคคลสังเกตและลอกเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบนั้น ซึ่งถือเป็นวิธีการที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด เนื่องจากบุคคลอยู่ในสังคมและในสังคมนั้นมีตัวแบบอยู่มาก บุคคลเลียนแบบซึ่งกันและกันภายในสังคมตลอดเวลาโดยที่ตัวแบบอาจเป็นบุคคลจริงๆ หรือเป็นตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์...ซึ่งได้แก่ตัวแบบในวิทยุโทรทัศน์ ในการตูน หรือในหนังสือนวนิยาย เป็นต้น” (สิริวรรณ ศรีพหล, 2551: 94)

ดังกล่าวข้างต้น ตัวแบบจึงเป็นสิ่งที่บุคคลสามารถนำไปเป็นแบบอย่างหรือปฏิบัติตาม ดังที่ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530: 61) ได้กล่าวถึงความหมายของ**ตัวแบบ**ไว้ว่า “สิ่งที่เป็นแบบอย่างที่ดีถือเป็นบรรทัดฐานได้ เป็นแบบหรือตัวอย่างที่นำมาให้เห็นเพื่อเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบ และเพื่อเป็นแบบอย่างในการเลียนแบบ ตัวแบบมีหลายลักษณะ เช่น ตัวแบบที่เป็นชีวิตจริง ได้แก่ ตัวแบบที่มนุษย์เป็นผู้แสดงแบบ ฯลฯ ตัวแบบรูปสัญลักษณ์ ได้แก่ ตัวแบบภาพยนตร์ ตัวแบบทางโทรทัศน์ ฯลฯ”

จากความสำคัญของตัวแบบในการพัฒนาพฤติกรรม คุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ปัจจุบันจึงพบการใช้ตัวแบบในการปรับพฤติกรรมผู้เรียนในด้านต่างๆ เช่น **ผลของตัวแบบที่มีต่อพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนของนักเรียนวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น** ของ รังสิมันต์ สุนทรไชยา (2536) ที่สรุปได้ว่า การเสนอตัวแบบที่มีพฤติกรรมด้านระเบียบวินัย โดยให้นักเรียนดูวิดีโอที่แสดงพฤติกรรมต่างๆ เช่น การส่งงานตรงเวลา ถอดและวางรองเท้าเป็นระเบียบ ยกมือก่อนถาม-ตอบคำถามทุกครั้ง เป็นต้น สามารถเพิ่มพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยของนักเรียนได้

ทิสนา แคมมณี (2540: 59) ได้อธิบายถึงวิธีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมโดยการให้สังเกตตัวแบบตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม (Social Cognitive Theory) ไว้ดังนี้

“การสอนหรือพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมต่างๆ โดยใช้การสังเกตตัวแบบนั้น ควรดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและตั้งใจสังเกตตัวแบบ
2. การเสนอตัวแบบ ตัวแบบจะต้องมีลักษณะเด่นชัด ไม่สลับซับซ้อนจนเกินไป เป็นตัวแบบที่มีคุณค่ามีประโยชน์ สามารถดึงดูดจิตใจและทำให้ผู้สังเกตพึงพอใจ
3. การช่วยให้ผู้เรียนเก็บจำตัวแบบนั้นโดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การจัดทำเป็นรหัสหรือโครงสร้างให้จำได้ง่าย การชักข้อสังเกตของตัวแบบในความคิด และการชักข้อด้วยการกระทำ
4. การจูงใจให้ผู้เรียนปฏิบัติโดยการช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ เห็นคุณค่า หรือเห็นผลที่น่าพึงพอใจของการปฏิบัติ รวมทั้งการช่วยให้ผู้เรียนได้รับความสามารถของตนและเรียนรู้วิธีการกำกับตนเอง
5. การลงมือกระทำหรือปฏิบัติโดยช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ สังเกตการกระทำของตนเองให้ผู้เรียนได้ข้อมูลป้อนกลับและให้ผู้เรียนได้เทียบเคียงการกระทำของตนกับภาพตัวแบบในความคิด”

วิธีการสอนหรือพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทั้ง 5 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นสัมพันธ์กับรูปแบบการนำเสนอพฤติกรรมของตัวละครในหนังสือการ์ตูนนิทานเวตาลในการเป็นตัวแบบเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน ดังนี้

1. การ์ตูนนิทานเวตาลมีภาพและสีสันสวยงาม น่าสนใจ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและตั้งใจติดตามเหตุการณ์และพฤติกรรมของตัวละคร ตัวละครในการ์ตูนนิทานเวตาลจึงเป็นตัวแทนที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและผู้อ่านที่เป็นเด็กและเยาวชน

2. การ์ตูนนิทานเวตาลมีการนำเสนอตัวแบบที่ไม่ซับซ้อน โดยผู้สร้างสรรค์เล่าเรื่องโดยใช้ภาพและข้อความประกอบในการสื่อสารแก่ผู้อ่าน ผู้เรียนจึงสามารถรับรู้เรื่องราวได้โดยง่าย

3. ผู้เรียนสามารถจดจำตัวแบบนั้นได้จากภาพพฤติกรรมของตัวละคร บทสนทนา และคำบรรยายที่ปรากฏ

4. ผลจากการกระทำหรือพฤติกรรมของตัวละครจะแสดงให้เห็นให้ผู้เรียนได้ตระหนักและเห็นคุณค่าจากพฤติกรรมนั้น เช่น นิทานเรื่องที่ 4 กล่าวถึงองครักษ์ที่มีความจงรักภักดีต่อพระราช ในท้ายที่สุดก็ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้ครองเมืองและมีชีวิตที่เจริญรุ่งเรือง เป็นการจูงใจให้ผู้เรียนเห็นถึงผลดีของการจงรักภักดี และอยากทำดี

5. ผู้สอนสามารถนำข้อคิดและข้อปฏิบัติจากพฤติกรรมของตัวละครมาใช้ในการปรับหรือประเมินผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมได้ เช่น ผู้สอนถามถึงเหตุที่โจรป่าไม่ทำอันตรายนางมัทนเสนา จากนิทานเรื่องที่ 10 ที่กล่าวถึงนางมัทนเสนารักษาสัญญาที่ให้ไว้กับโจรป่า เป็นต้น

จากความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนกับรูปแบบการนำเสนอของการ์ตูนนิทานเวตาลดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หนังสือการ์ตูนนิทานเวตาลเป็นสื่อสาระบันเทิง (Edutainment) ที่สามารถสร้างความบันเทิงและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ตัวละครในเรื่องยังเป็นตัวแทนให้ผู้เรียนหรือผู้อ่านนำไปพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของตนต่อไปได้

สรุป

จากแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนโดยใช้การ์ตูนแสดงให้เห็นว่า การ์ตูนเป็นสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในฐานะตัวแบบ ผู้สอนหรือผู้สร้างสรรค์หนังสือการ์ตูนจึงสามารถปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนหรือผู้อ่านพร้อมกับการสร้างความบันเทิงในการเรียนรู้ผ่านตัวแบบเหล่านั้นได้

เอกสารอ้างอิง

- กุสาวดี นาคฤทธิ์. (2555). การศึกษาผลสัมฤทธิ์และเจตคติทางการเรียน เรื่องสารและการจำแนกสาร ที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนประกอบการ์ตูน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเคมี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชม ภูมิภาค. (2524). เทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและพัฒนาบุคคล. โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ: องค์การทหารผ่านศึก.
- ทิตินา แคมมณี. (2540). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม: จากทฤษฎีสู่ปฏิบัติ. วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 23(1), 52-84.
- นิพนธ์ ศิริสานต์. (2530). การศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนจริยธรรมโดยใช้หนังสือ การ์ตูนสอนจริยธรรมแบบเบญจชั้นกับครูสอนจริยธรรมแบบเบญจชั้นและการสอนปกติ. ปริญญาโทปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการแต่งตำราทพววมหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีระ ธรนิตยกุล และวัฒนา ปัชชบุตร. (2557). นิทานเวตาล เล่ม 1. กรุงเทพฯ: อมรินทร์คอมมิกส์ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พีระ ธรนิตยกุล และวัฒนา ปัชชบุตร. (2557). นิทานเวตาล เล่ม 2. กรุงเทพฯ: อมรินทร์คอมมิกส์ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พีระ ธรนิตยกุล และวัฒนา ปัชชบุตร. (2558). นิทานเวตาล เล่ม 3. กรุงเทพฯ: อมรินทร์คอมมิกส์ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พีระ ธรนิตยกุล และวัฒนา ปัชชบุตร. (2558). นิทานเวตาล เล่ม 4. กรุงเทพฯ: อมรินทร์คอมมิกส์ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- พีระ ธรนิตยกุล และวัฒนา ปัชบุตร. (2558). นิทานเวตาล เล่ม 5. กรุงเทพฯ: อมรินทร์คอมมิกส์ อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- รังสิมันต์ สุนทรไชยา. (2536). ผลของตัวแบบที่มีต่อพฤติกรรมการมีระเบียบวินัยในชั้นเรียนของนักเรียนวัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วิชญ์วิสิฐ รักษาพัชรวงศ์. (2559). ผลของการสอนภาษาอังกฤษตามแนวทฤษฎีธรรมชาติที่มีต่อความสามารถในการฟัง-การพูด และความสนใจในการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยบทเรียนออนไลน์ที่ใช้การ์ตูนเป็นหลัก. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). รายงานการศึกษาคุณภาพที่เป็นมาตรฐานของเด็กไทยที่สังคมต้องการ. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิริวรรณ ศรีพล. (2551). การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 5(1-2), 88-105.
- อารยา เกษมณี. (2554). การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. วารสารเศรษฐศาสตร์, 54(1), 50-54.